

4. Бурлака Я. І. Технологія виховного процесу / Я. І. Бурлака, І. С. Дмитрик. – К. : КДЛІ, 1991. – 67 с.
5. Дубасенюк О. А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога : дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олександра Анатолівна Дубасенюк. – К., 1996. – 444 с.
6. Капська А. Й. Педагогіка живого слова : навч.-метод. посіб. – К. : ІЗМН, 1997. – 304 с.
7. Лозовецька В. Т. Компетентнісний підхід у професійній підготовці сучасного викладача / В. Т. Лозовецька // Зб. наук. праць Полт. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. – Вип. 4(51). – Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2006. – С. 10–17.
8. Макаренко А. С. Сочинения в 7 т. / А. С. Макаренко / Общие вопросы теории педагогики. Воспитание в советской школе. Т. 5. – М. : АПН, – 1958. – 558 с.
9. Сухомлинский В. А. О воспитании : [Выдержки из книг и статей] / В. А. Сухомлинский [сост. С. Соловейчик]. – М. : Политиздат, 1973. – 272 с.
10. Шацкий С. Т. Педагогические сочинения : в 4-х т. / С. Т. Шацкий [под ред. И. А. Капрова] / сост. А. П. Кубарева, Д. С. Бершадская. – Т. 2. – М. : Просвещение, 1965. – 475 с.

Світлана Шехавцова

СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ НАСТАНОВИ НА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Фахова підготовка майбутніх учителів передбачає формування активного суб'єкта власної професійної діяльності та суспільного життя, в цілому. Таке ключове завдання стоїть на сьогодні перед системою вищої освіти в Україні. В цьому контексті нас цікавить стадія професійного становлення до педагогічної діяльності з початку вступу майбутніх фахівців до вищого навчального закладу та роль суб'єктності студентів в цьому процесі.

Однією з педагогічних умов формування суб'єктності майбутніх учителів є створення позитивної суб'єктної настанови на професійно-педагогічну діяльність майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Обґрунтовуючи зазначену педагогічну умову щодо формування суб'єктності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки, зазначимо тлумачення поняття „настанова” як стійка оцінка (позитивна чи негативна), що відзначає спрямованість дій індивіда [1].

Термін „настанова” в нашій статті вживається, виходячи з того, що: по-перше, це поняття традиційно і широко вживане в психологічній науці як визначальний термін загально психологічної теорії установки; по-друге, англomовний аналіз даного терміну „attitude” означає „ставлення”, „позицію”, тобто означає діяльнісне, стійке ставлення, в нашому випадку, майбутніх учителів до професійно-педагогічної діяльності.

У майбутнього учителя повинна бути сформована настанова на визначення мотивів та смислів власної педагогічної освіти; на професійне самовдосконалення й особистісне зростання, планування та прогнозування

мети, змісту, структури, засобів педагогічної взаємодії; на визначення потреби в усвідомленні педагогом рівня самопізнання і самозростання образу „Я-професіонал”; на здійснення самопізнання та самоосвіти як виявлення когнитивності до професійно-педагогічної діяльності протягом педагогічної діяльності; на набуття самоосвітнього суб’єктного досвіду в процесі педагогічної практики до інноваційно творчої діяльності.

Задля швидкого подолання майбутніми учителями негативних впливів тимчасових невдач і помилок в професійно-педагогічній сфері, треба усвідомити, що позитивна настанова важлива з певних причин, зокрема:

По-перше, безперечно, позитивно налаштований вчитель більш енергійний та мотивований на професійно-педагогічну діяльність, на організацію систематичної й цілеспрямованої діяльності, орієнтованої на формування й удосконалення позитивних професійнозначущих якостей.

По-друге, перші враження від професійно-педагогічної діяльності мають значущість для вчителя-початківця, тому позитивно налаштований майбутній учитель випромінює позитивний настрій, що впливає на настрій оточуючих.

В контексті створення позитивної суб’єктної настанови на професійно-педагогічну діяльність майбутніх учителів у процесі фахової підготовки, нам здається актуальним звернутися до визначення цього поняття з психологічної точки зору. Тому, нам вкрай важливе розуміння поняття „настанови” відомим грузинським психологом і вченим Д. Узнадзе, який відзначив, що для настанови особливе, основопологающее значення має саме змістовний, тобто об’єктивний фактор, оскільки настанова ґрунтується на об’єктивній дійсності [2, с. 143].

Ми погоджуємося із думкою видатного вченого, що в основі довільного полягає настанова в прийнятті того чи іншого рішення, більш того, настанова надається у виді певного особистісного хвилювання, тому хвилювання сприяє самоактуалізації. Отже, позитивна настанова на професійно-педагогічну діяльність майбутніх учителів, буде сприяти самоактуалізації та правильному прийняттю рішення в педагогічній діяльності.

Відзначимо, що позитивна „Я-концепція” майбутніх учителів у процесі фахової підготовки сприятиме розкриттю і реалізації потенційної суб’єктності майбутніх учителів у напрямку успішної фахової підготовки. Майбутні учителя з позитивною „Я-концепцією” активніші у навчанні успішно оволодівають навичками самоосвіти та самовиховання на основі суб’єктності.

Майбутні учителя з позитивною „Я-концепцією” відрізнялися адекватною самооцінкою власних педагогічних здібностей; високим рівнем самоповаги, саморефлексією та самореалізацією. Вони емоційно стійкі та очікують на позитивне ставлення з боку викладачів та методистів університету. Їм притаманна наявність суб’єктності та позитивних мотивів до професійно-педагогічної діяльності, що виявляється в усвідомленні професійних потреб, які вони намагаються реалізувати за власним бажанням, тому відчують внутрішню свободу. Відповідно, такі студенти активніші у навчанні, успішно оволодівають навичками самоосвіти та самовиховання, прагнуть до ідеалу в педагогічній професії.

В ході експериментальної роботи реалізація зазначеної педагогічної умови була спрямована на самовизначення, на визначення мотивів та смислів власної педагогічної освіти, на усвідомлення рівня власного самопізнання і

самозростання образу „Я-професіонал”, відбувалася у два етапи. На першому етапі – насичення інформацією про самопізнання, самоосвіту, самовиховання та саморозвиток майбутніх учителів під час викладання обов’язкових та за вибором ВНЗ навчальних курсів відповідно до навчальних планів, зокрема, „Загальна педагогіка”, „Основи педагогічної майстерності”, „Основи корекційної педагогіки і спеціальної психології”, „Історія педагогіки” та ін. Цей етап був спрямований на створення позитивної настанови майбутніх учителів. Однак, в межах нашої експериментальної програми нами був запропонований додатковий спецкурс „Суб’єктно-професійне становлення майбутнього вчителя” з формування суб’єктності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. Зазначений спецкурс сприяв як розвитку самопізнання, самоосвіти, самовиховання та саморозвитку майбутніх учителів, так і формуванню суб’єктності майбутніх учителів, зокрема, ініціативності, відповідальності.

На заключній стадії було заплановано і проведено тренінги „Розвитку самооцінки та пізнання своєї особистості” та „Бути суб’єктом власного життя”, які були спрямовані на формування настанови на суб’єктність майбутніх учителів. Завданням цього тренінгу полягало у згуртованості майбутніх учителів; у пізнанні один одного та самопізнанні; в умінні толерантно давати й приймати зворотній зв’язок в різних формах; у підвищенні активізації критичного мислення та в активізації потенційних суб’єктних можливостей майбутніх учителів.

На першому етапі тренінгу був використаний метод навчання, який передбачав низку навчальних вправ, спрямовані на створення сприятливого психологічного клімату в групі та організації суб’єктності кожного майбутнього учителя. Група через метод мозкового штурму встановила правила ефективної взаємодії в групі.

На другому етапі безпосередньо відбулася реалізація групової взаємодії майбутніх учителів в групах. В контексті цього етапу відбувалося самопізнання, підвищення самооцінки і прийняття себе як неповторної особистості, а також саморозвиток і вироблення життєвих цілей та шляхів їх реалізації в процесі конструктивного спілкування між учасниками тренінгу.

На третьому етапі особливого значення набула методика з визначення різних видів відповідальності, як особистісної характеристики суб’єктності майбутніх учителів. На цьому етапі майбутнім учителям було запропоновано метод дискусії. Майбутнім учителям пропонувалося дописати, закінчити певні речення, які сприяли обговоренню учасників щодо самопізнання в області відповідальності. Вони по черзі зачитували продовжені ними речення та коментували, спираючись на запропоновані критерії для порівняння.

У структурі тренінгів завдання втілювалися у вигляді різноманітних інноваційних та традиційних форм і методів навчання щодо створення позитивної суб’єктної настанови майбутніх учителів, зокрема, дискусії, мозковий штурм, самостійна робота, методи само- і взаємооцінки, проблемні ситуації, проекти, презентації та ін.

Результатами впровадження зазначеної педагогічної умови створення позитивної настанови щодо педагогічної діяльності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки стали: набуття майбутніми учителями мотивів та смислів власної педагогічної освіти; потреби до саморозвитку творчої

індивідуальності; самоусвідомлення власної суб'єктної позиції щодо самопізнання та самозростання; усвідомлення рівня власного самопізнання і самозростання образу „Я-професіонал”.

Список використаної літератури

1. Ожегов С. И. Словарь русского языка : ок. 57000 слов / С. И. Ожегов; под ред. Н. Ю. Шведовой. – 20-е изд., стер. – М. : Рус. яз., 1988. – 748 с.
2. Узнадзе Д. Н. Общая психология [учебник] / Пер с груз. Е. Ш. Чомахидзе; Под ред. И. В. Имедадзе. – М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. – 413 с.

Сергій Чорнусь

ІНЖЕНЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Процеси, які відбуваються в економічному житті країни, входження України у цивілізоване світове співтовариство обумовлюють нові тенденції у функціонуванні та розвитку народного господарства та його інфраструктури. У першу чергу, це перехід до ринкових відносин, розвиток нових форм організації виробництва, скорочення циклу його технічного оновлення, широке впровадження інформаційних технологій, комп'ютерної техніки, складного електронного та автоматичного обладнання, необхідність забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку.

Ринок праці, що інтенсивно формується, висуває нові вимоги до змісту і процесу підготовки робітників. Сьогодні потрібен робітник “нового типу” – професійно і соціально мобільний, такий, що має глибокі професійні знання з інтегрованих професій, володіє економічними і правовими знаннями, основами наукової організації праці і культури виробництва, здатний до технічної та соціальної творчості, самовдосконалення, готовий до роботи при різних формах організації праці і виробництва в умовах конкуренції.

Отже, виникає гостра необхідність у швидкій перекваліфікації наявних робітничих кадрів та підготовці нових, особливо за новими спеціальностями і профілями.

Це завдання мають вирішити в першу чергу колективи викладачів ПТНЗ, які мають вищу інженерно-педагогічну освіту.

Таким чином, існує гостра необхідність у викладачах ПТНЗ, які здійснюватимуть підготовку кваліфікованих робітників, і, крім того, для поліпшення якості підготовки цих робітників необхідно постійно вдосконалювати підготовку самих викладацьких кадрів.

Інженерно-педагогічна освіта знаходиться, так би мовити, “на стику” інженерної та педагогічної освіти. Вона значно відрізняється від інженерної освіти, яка надається у політехнічних вищих навчальних закладах.

У той же час, вона і не педагогічна у традиційному розумінні, бо передбачає підготовку одночасно і до теоретичного, і до практичного навчання не за однією дисципліною, а одночасно за серією дисциплін, що обслуговують